

Wet Voorschriften vrijstelling leerplicht bij richtingbezwaren

Reactie op consultatie

We hebben kennisgenomen van het [Voorstel van Wet tot wijziging van de Leerplichtwet 1969 en de Wet op het onderwijstoezicht houdende aanvullende voorschriften aan de vrijstelling als bedoeld in artikel 5, onder b, van de Leerplichtwet 1969](#). We vinden het positief dat ouders met richtingbezwaren het recht behouden om het onderwijs te kiezen dat past bij hun godsdienst of levensovertuiging. Maar bij het voorstel plaatsten we ook een aantal vragen en kritische kanttekeningen die we hieronder puntsgewijs aan u doorgeven.

1. Toezicht en richting

De keuze om meer toe te zien op de kwaliteit binnen het thuisonderwijs wordt volgens het voorstel ingegeven door het tweede lid van artikel 23 van de Grondwet: “Het geven van onderwijs is vrij, behoudens het toezicht van de overheid ... “

In artikel 23 wordt ook gesproken over ‘eisen van deugdelijkheid’. Die gaan dan specifiek over onderwijs dat geheel of gedeeltelijk door de staat wordt bekostigd. We lezen daarover in lid 5 en 6:

5. De eisen van deugdelijkheid, aan het geheel of ten dele uit de openbare kas te bekostigen onderwijs te stellen, worden bij de wet geregeld, met inachtneming, voor zover het bijzonder onderwijs betreft, van de vrijheid van richting.

6. Deze eisen worden voor het algemeen vormend lager onderwijs zodanig geregeld, dat de deugdelijkheid van het geheel uit de openbare kas bekostigd bijzonder onderwijs en van het openbaar onderwijs even afdoende wordt gewaarborgd. Bij die regeling wordt met name de vrijheid van het bijzonder onderwijs betreffende de keuze der leermiddelen en de aanstelling der onderwijzers geëerbiedigd.

De reikwijdte van de eisen van deugdelijkheid zijn hier dus beperkt tot het onderwijs dat geheel of gedeeltelijk door de overheid wordt bekostigd. Als de overheid financieel bijdraagt is het begrijpelijk dat de overheid eisen mag stellen aan dit onderwijs. Artikel 23 laat zien dat het toezicht op het door de staat bekostigde schoolonderwijs intensiever is dan op het thuisonderwijs.

Dat het toezicht op het thuisonderwijs minder intensief is, kan ook niet anders als men recht wil doen aan de reden voor thuisonderwijs, namelijk richtingsbezwaar. Die ‘richting’ zal de overheid daarom ten volle moeten respecteren. In dit verband hebben we grote zorgen over het toezicht op het thuisonderwijs zoals voorgesteld in het voorstel van de minister. Daarin wordt immers voorgesteld dat inspecteurs thuis komen. Dit is zelfs verplicht, wie de inspecteur niet toelaat, verliest het recht op het geven van thuisonderwijs.

Het bezoek van een inspecteur bij iemand thuis is een stuk invasiever is dan het bezoek van een inspecteur op een school. De inspecteur die thuisonderwijs inspecteert krijgt niet alleen een beeld van hoe het onderwijs gegeven wordt, maar ook van de levensovertuiging en opvoeding door de

ouders, en dat zal gaan meespelen in de beoordeling. Bij kinderen op een school blijft dat allemaal verborgen, want – zo zullen de meeste mensen zeggen – dat gaat de inspecteur niets aan.

Wij zijn bang dat de overheid langzaam maar zeker toewerkt naar 100% staatsgecontroleerd onderwijs waarbij in naam nog de vrijheid gegeven wordt om thuisonderwijs te geven vanwege richtingsbezwaar, maar waarbij door het toezicht afgedaan wordt aan de vrijheid om kinderen te onderwijzen in overeenstemming met de richting die de ouders voorstaan. Wij verzoeken de minister daarom erop toe te zien dat inspecteurs de richting die voor ouders als uitgangspunt voor het onderwijs aan hun kinderen geldt, te respecteren. We verzoeken de minister om te garanderen dat de vrijheid die met de ene hand wordt gegeven, niet met de andere hand weer wordt afgenomen.

2. Toezicht en ouders

Goed onderwijs voor de kinderen is primair de verantwoordelijkheid van de ouders. We wijzen hier op artikel 26 van de *universele verklaring van de rechten van de mens*, alwaar gesteld wordt:

Aan de ouders komt in de eerste plaats het recht toe om de soort van opvoeding en onderwijs te kiezen welke aan hun kinderen zal worden gegeven.

Vanuit die verantwoordelijkheid kunnen ouders ervoor kiezen hun kinderen te sturen naar een school die onder toezicht van de overheid staat. Vanuit diezelfde verantwoordelijkheid kunnen ze er ook voor kiezen om hun kinderen zelf op te leiden wanneer er binnen redelijke afstand geen school is die de gewenste richting heeft.

Bij de laatste keuze dragen de ouders in veel grotere mate de verantwoordelijkheid voor de manier waarop aan het onderwijs vorm wordt gegeven. Dat is niet een probleem zoals eigenlijk in het voorstel van de minister wordt gesuggereerd wanneer voorgesteld wordt om overheidstoezicht op het thuisonderwijs in te stellen. Maar dat doet recht aan de primaire verantwoordelijkheid van de ouders zelf.

Dat ouders die verantwoordelijkheid goed kunnen dragen en er niet maar een rommeltje van maken blijkt uit het feit dat thuisonderwijs kwalitatief veel beter is dan schoolonderwijs.

In 2002 bekeek de Nederlandse thuisonderwijsdeskundige Henk Blok van de Universiteit van Amsterdam een hele reeks buitenlandse onderzoeken naar de kwaliteit van het thuisonderwijs en vatte samen (in het Nederlands Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid, jaargang 14 nummer 4):

Bijna alle hier besproken onderzoeken wijzen in dezelfde richting. Kinderen die thuisonderwijs hebben gekregen, onderscheiden zich in hun schoolvorderingen en in hun sociaal-emotionele ontwikkeling in positieve zin van hun leeftijdsgenoten die schoolonderwijs gekregen hebben. Volgens sommige onderzoeken bedraagt de gemiddelde voorsprong van to[thuisonderwijs]-kinderen zelfs meerdere leerjaren. Een dergelijke voorsprong mag men zonder meer fors noemen. Het aantal onderzoeken waarin

daarentegen geen verschillen tussen to-kinderen en schoolkinderen gevonden zijn, is klein. Aanwijzingen voor een achterstand van to-kinderen ontbreken zelfs volledig.

Verder noemen we het onderzoek van Sjoerd Karsten van de Universiteit van Amsterdam. In de resultaten van dat onderzoek schrijft hij onder andere over de thuisonderwijskinderen:

“Ze doen het beter op cognitief vlak, maar ook op sociaal emotioneel vlak. Ze zijn zelfbewuster en maatschappelijk betrokken en vertonen minder probleemgedrag.”

Deze uitkomsten zijn ook logisch, en wel om tenminste drie redenen. In de eerste plaats kennen de ouders hun kinderen als geen ander waardoor ze precies weten hoe ze met hun kinderen moeten omgaan. In de tweede plaats ligt bij ouders die thuisonderwijs geven de motivatie om goed onderwijs te geven bijzonder hoog omdat het om hun bloedeigen kinderen gaat. In de derde plaats kunnen ouders in deze individuele vorm van onderwijs perfect op de leerling afgestemd maatwerk leveren.

Ons dringend verzoek aan de minister is om de primaire verantwoordelijkheid van ouders te respecteren en grote terughoudendheid te betrachten in controle van het thuisonderwijs.

3. Toetsen

In het voorstel wordt bepaald dat leerlingen op 6- en 9- jarige leeftijd een voortgangstoets maken “die zien op (de leerlijnen die leiden tot) referentieniveaus voor taal en rekenen.” En: “De jongere legt na het volgen van primair onderwijs in ten hoogste acht aansluitende leerjaren de eindtoets af. De eindtoets laat zien in welke mate de jongeren de referentieniveaus voor taal en rekenen beheersen.”

We zouden hier wel graag willen weten door wie de toetsen dan zouden moeten worden afgenomen. Op door de staat bekostigde scholen gebeurt dit door de eigen meester of juf. Gebeurt dit binnen het door een ouder of door een inspecteur?

In het laatste geval is de kans groot op het optreden van de observer’s paradox. Het kind zal de toets niet goed kunnen maken bij het zien van een vreemde (en mogelijk kritische) meneer of mevrouw.

Maar we willen verder wijzen op een [nieuwsbericht](#) op de website van de Rijksoverheid waarin we lezen:

Kleuters hoeven geen schoolse toetsen meer te maken. De ministerraad heeft daarmee ingestemd op voorstel van minister Slob Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media. Volgens het kabinet past het niet bij de ontwikkeling van kleuters om met schoolse toetsen te meten hoe ze ervoor staan. Kleuters ontwikkelen zich spelenderwijs en in sprongen. Een toets met een opgavenboekje, pen en papier in de schoolbanken doet daar geen recht aan.

Volgens Wikipedia is een kleuter een kind van vier tot zes jaar. Hoe kan het nu dat kleuters binnen het thuisonderwijs wel een toets moeten maken?

Ons verzoek aan de minister is daarom om het toetsen van zesjarigen op thuisscholen achterwege te laten.

4. Wie geven les binnen het thuisonderwijs?

Het voorstel tot wetwijziging lijkt helemaal uit te gaan van één onderwijzer(es). Bijvoorbeeld in artikel 15c lid 1 en in artikel 15e lezen we: “Degene die het onderwijs ... verzorgt ... “. Veel kinderen – en misschien zelfs de meeste kinderen – hebben twee ouders, en o.i. is er niets mis mee als beiden betrokken worden in het onderwijs van hun kind(eren). Ook op een door de overheid bekostigde school ontvangen kinderen onderwijs van verschillende onderwijskrachten.

Ons verzoek aan de minister is om de mogelijkheid te geven dat beide ouders kunnen deelnemen aan het thuisonderwijs.

5. Pedagogisch-didactische bekwaamheid

Artikel 15e bepaalt ook dat degene die het onderwijs verzorgt over “aantoonbaar voldoende pedagogisch-didactische bekwaamheid” moet beschikken, en dat hij of zij zijn of haar pedagogisch-didactische bekwaamheid onderhoudt “gedurende de periode dat hij het onderwijs verzorgt met inachtneming van de behoefte van de betrokken jongere.”

Het is een voordeel als ouders ervaring hebben in onderwijs geven, in welke vorm dan ook. Maar belangrijker is te realiseren dat ouders als geen ander hun kind(eren) kennen, en als geen ander onderwijs kunnen bieden dat perfect aansluit bij het karakter, de structuur en de gaven van hun kind(eren). Daarmee hebben zij een flinke voorsprong op onderwijskrachten in het door de overheid bekostigde onderwijs.

Ouders bewijzen hun pedagogisch-didactische bekwaamheid al wanneer zij hun dreumes of peuter leren praten. Zij kunnen dit zonder dat ze daarvoor zijn opgeleid.

De beste manier om pedagogisch-didactische vaardigheden te onthouden is ze toe te passen. Musici bijvoorbeeld onderhouden hun vaardigheden door gewoon veel hun instrument te bespelen. Van iemand die net zijn rijbewijs heeft behaald, wordt vaak gezegd dat het echte leren pas dan begint. Door vanaf dan veel te rijden zal hij het autorijden helemaal leren beheersen.

Ons verzoek aan de minister is om de eis dat ouders hun pedagogisch-didactische bekwaamheid moeten aantonen geheel te laten vervallen, evenals de eis dat zij moeten aantonen dat ze die bekwaamheid onderhouden.

6. In welke taal wordt er lesgegeven?

Artikel 5e bepaalt ook dat binnen het thuisonderwijs het Nederlands de voertaal zou moeten en dat degene die lesgeeft “de Nederlandse taal op ten minste B2 of 3F niveau machtig” moet zijn (artikel 15e).

Wij kunnen ons voorstellen dat de ouder die ‘Nederlands’ geeft, deze taal inderdaad voldoende moet beheersen. Wat o.i. niet noodzakelijk is, is dat andere vakken ook allemaal in het Nederlands gegeven worden. Indien tenminste één van beide ouders het Nederlands voldoende beheerst, kunnen ouders de vakken op een passende manier verdelen.

We verwijzen hier naar artikel 9 van de Wet op primair onderwijs waar in lid 13a de mogelijkheid gegeven wordt dat een deel van het onderwijs in de Engelse, Duitse of Franse taal gegeven wordt. In lid 14 wordt de mogelijkheid gegeven om binnen een school een afdeling (voor internationaal georiënteerd basisonderwijs) in te stellen in de Engelse taal. Dat is in orde indien ten minste 10% van het aantal lessen wordt gegeven in het Nederlands of wordt besteed aan de Nederlandse taal.

We verzoeken de minister om de voertaal binnen het thuisonderwijs niet te beperken tot het Nederlands, maar meertalig onderwijs binnen het thuisonderwijs toe te staan. Wanneer de vreemde taal het Engels betreft, moet een ruim gebruik van deze taal toegestaan zijn overeenkomstig lid 13a en lid 14 van de Wet op primair onderwijs, met name wanneer de situatie van de kinderen die thuisonderwijs volgen overeenkomsten vertoont met de situatie van de kinderen op een internationale school.

Ten slotte

Ten slotte wensen wij de minister moed en wijsheid toe om beslissingen te nemen en te verdedigen die de verantwoordelijkheid van de ouders en hun zorg voor hun kinderen respecteren.